

Bán Imre
Kulturatudományi
Szakkollegium

MI A (M)ÉRTÉK?

KULTÚRA – KÖRNYEZET – ÉPÍTETT KÖRNYEZET – DESIGN
DIVAT – GAZDASÁG – REKLÁM – FOGYASZTÁS

INTERDISZCIPLINÁRIS KONFERENCIA

PROGRAM- ÉS ABSZTRAKTFÜZET

**2026.
március
19–20.**

MI A (M)ÉRTÉK?

KULTÚRA – KÖRNYEZET – ÉPÍTETT KÖRNYEZET – DESIGN
DIVAT – GAZDASÁG – REKLÁM – FOGYASZTÁS

Interdiszciplináris konferencia a DE – BTK Művészeti Központ
és a BIKSZ – Bán Imre Kultúratudományi Szakkollégium
szervezésében

2026. március 19–20.

Debrecen, 2026

PROGRAM

Március 19. csütörtök

Fővédnök:

Dr. Lakó Zsigmond

igazgató, DE-BTK Művészeti Központ

Szervező:

Dr. Váró Kata Anna

oktató, DE-BTK Művészeti Központ

Szervezők:

Bán Imre
Kultúratudományi
Szakkollégium

Társesemény:

Szerkesztette: Dr. Váró Kata Anna

Nyomdai munkálatok: Printart-Press Kft.

8.00 Regisztráció

8.45 Megnyitó

Helyszín: DEENK BTK A Sziget

1. szekció – levezető elnök: dr. habil. Lukovszki Judit Anna

Helyszín: DEENK BTK A Sziget

- 9.20 Kovács Rebeka: Az Európai Unió kultúrpolitikájának és finanszírozási rendszerének fejlődése, különös tekintettel a Kreatív Európa program szektorközi ágára
- 9.40 Balla Blanka Anna: Hová tűntek a fiatalok? – A kulturális fogyasztás alakulása a Z-generáció körében
- 10.00 Nagy Dorina Kata: A kulturális célú civil szervezetek és a közművelődés együttműködései: a KultStat közművelődési adatbázis elemzésének eredményei
- 10.20 Sándor Zita: Az egyetemisták kultúrafogyasztása: kihívások és válaszok a magaskultúra közvetítésében
- 10.40 Sipos Anna: Mi a mérték az alkotásban? Stressz, kiegészítés és mértéktelenség a kortárs filmszakmában
- 11.00 Domokos Mihály János: anyagosság és rematerializáció a posztdigitális rajzoktatásban – módszertani kísérletek a divat- és designoktatásban
- 11.20 Sipos Eszter: Boretika, A borospohár esztétikája a fogyasztás kontextusában
- 11.40 – 12.00 Kérdések, vita

2. szekció – levezető elnök: dr. Váró Kata Anna

Helyszín: Élet- és Természettudományi Könyvtár, III. emeleti előadóterem

- 9.20 Kiss Ákos: A mesterséges intelligencia hatása a zeneiparra és a zenehallgatókra
- 9.40 Dr. Bodnár Ildikó: A ruháinkból a szervezetünkbe: mosóvizék mikro-műanyag tartalma
- 10.00 Dr. Tamás Ildikó: „Arányok és mértékek” a divatipar gazdálkodásában. Gondolatok a dizájn és a folklór kapcsolatáról.
- 10.20 Dr. habil. Lovas Kiss Antal: Kutyatartás és a posztantropocentrikus design. A multispecies etnográfia anyagi fordulata
- 10.40 Dr. Ujhelyi Nelli: Longevity a túlfogyasztás kultúrájában
- 11.00 Esküdt Judit: Beyond Style: Artification as a Structuring Logic of Fashion Communication
- 11.20 Vető Viktória: Recharge not overload - feltöltő atmoszférák a Szigeten
- 11.40 – 12.00 Kérdések, vita

Plenáris előadások

Helyszín: DEENK BTK A Sziget

- 13.00 Prof. Dr. Mitev Ariel Zoltán: Vizuális retorika a reklámokban
- 14.00 Dr. Tóth Eszter: Mi a kultúra értéke? Gazdasági hatások és fenntarthatósági dilemmák

14.00 Workshop: Sipos Anna

Helyszín: Élet- és Természettudományi Könyvtár, III. emeleti előadóterem

16.00 Pódium beszélgetés

Helyszín: DEENK BTK A Sziget

20.00 Divatbemutató

Helyszín: MODEM

Március 20.

1. szekció – levezető elnök: Dr. Váró Kata Anna

Helyszín: Élet- és Természettudományi Könyvtár, III. emeleti előadóterem

- 10.00 Dr. Csapóné Riskó Tünde: Dél-Korea kultúrájának elemzése Hofstede értékdimenziói mentén magyar szemszögből
- 10.20 Hubert Erzsébet Borbála és Dr. Csapóné dr. habil. Riskó Tünde: A népi kézműves kultúra örökségének megőrzése, átörökítése egy civil szervezet tevékenységében
- 10.40 Molnár Anna Erzsébet és Dr. Vargáné Dr. Csobán Katalin: A Déri Múzeum mint élményközpontú kulturális tér: interaktív interpretáció és digitális technológiák
- 11.00 Dr. Dobai Attila Marcellán: Rajta vagyunk a szeren: egészséges életmód és trendek a lelki betegségek kezelésében társadalmi nézőpontból
- 11.20 Barna Máté Attila: A mesterséges intelligencia szerepe, veszélyei és határai co-creation alapú designfolyamatokban
- 11.40 Imre Zoltán: A múzsák harca az érvényesülésért
- 12.00 – 12.20 Kérdések, vita

2. szekció – levezető elnök: dr. habil Márkus Edina

Helyszín: DEENK BTK A Sziget

- 10.00 Dr. habil Márkus Edina és Dr. Herczegh Judit: Kultúrpolitikai modellek Európában: Franciaország és Ausztria összehasonlítása
- 10.20 Dr. Fenyő Imre: Identitás és hatalom a gyermekkultúrában - Gyermekképek és kulturális konstrukciók
- 10.40 Dr. Bódi Barbara: A roma képzőművészet interpretációi és a kortárs trendek kihívásai
- 11.00 Tímár Gigi: Design és vállalkozói készségek: integratív megközelítés a társadalmi értékteremtésért
- 11.20 Sebők Lajos: Az alumnusok, mint érték és mérték: elméleti megközelítése és kutatási irányok
- 11.40 – 12.00 Kérdések, vita

Plenáris előadások

Helyszín: DEENK BTK A Sziget

- 13.00 Dr. Egri Petra: Helypoligámia, kozmopolita identitás és divat: Anna Amélie
- 14.00 Dr. Fodor Péter: Női karriertörténetek a kortárs populáris zenei színtereken

18.00 Filmklub

Helyszín: Apolló mozi

ABSZTRAKTOK

Kovács Rebeka

hallgató, DE-BTK, Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék
Az Európai Unió kultúrpolitikájának és finanszírozási rendszerének fejlődése, különös tekintettel a Kreatív Európa program szektorközi ágára

A kulturális és kreatív ágazatok gyenge pontjai, mint például a kulturális és kreatív foglalkoztatottság bizonytalansága, az elmúlt időszakban fokozottan felszínre kerültek. Ez szakpolitikai figyelmet és beavatkozást igényel a kulturális és kreatív ágazatok törékenységének korlátozása és fenntarthatóságuk biztosítása érdekében. (Pozzo et al., 2020) A kérdéskör kiemelten megjelenik az Európai Unió törekvéseiben is, a 2022 végén elfogadott, 2023–2026-os időszakra szóló kulturális munkatervben már hangsúlyos figyelemmel fordulnak a kulturális és kreatív ipar megerősítése felé. Emellett az együttműködések generálását is kulcsfontosságúnak tartják a kulturális dimenzió megerősítéséért az EU külkapcsolataiban. (2022/C 466/O1) A tanulmány az Európai Unió kultúrpolitikájának stratégiai elmozdulását vizsgálja, amely során a kultúra az egyszerű művészeti támogatásokon túlmutatva integrációs, diplomáciai és gazdasági innovációs eszközzé vált. (Lähdesmäki, Mäkinen et al., 2021) A kutatás áttekinti az uniós kultúrátámogatás történeti ívét a korai programoktól (Kaleidoscope, Ariane, Raphael) a Kultúra 2000 keretrendszeren át a jelenlegi Kreatív Európa (2021–2027) programig. Az elemzés alapját az EU hivatalos stratégiai dokumentumai, így az Európai Unió Tanácsának a 2023–2026-os időszakra vonatkozó kulturális munkaterve adja. A dolgozat központi eleme a Kreatív Európa program Szektorközi ágának részletes elemzése, amely a program teljes költségvetésének mintegy 9%-át teszi ki. Ez az ág dedikált platformot biztosít a kulturális és kreatív szektorok közötti transznacionális együttműködésnek, valamint a technológiai és társadalmi innovációnak. A kutatás kiemelt figyelmet fordít a Kreatív Innovációs Laborokra, amelyek a digitális átállást (pl. AI, VR) és a zöld átmenetet segítik elő. A módszertan alapját dokumentumelemzés és a Creative Europe Project Results Platform adatainak feltérképezése adja. A tanulmány esettanulmányokon keresztül (pl. Panodyyssey, Escape Fake 2.0) szemlélteti a szektorközi együttműködések gyakorlati megnyilvánulásait és a magyarországi partnerek - különösen a Pro Progressione - aktív szerepvállalását az európai digitális kulturális tér formálásában. Az elemzés rávilágít, hogy az EU kultúrpolitikája ma már elválaszthatatlan a szélesebb szakpolitikai céloktól, mint a demokratikus ellenálló képesség és a gazdasági fenntarthatóság.

Kulcsszavak: kultúrafinanszírozás, kultúrpolitika, Kreatív Európa program, szektorközi együttműködés, kulturális és kreatív ágazatok

Balla Blanka Anna

hallgató, Debreceni Egyetem BTK Művelődéstudományi
és Humán Tanulmányok Tanszék

Hová tűntek a fiatalok? - A kulturális fogyasztás alakulása a Z generáció körében

Az elmúlt évtizedekben a fiatal generációk kulturális részvételének formái jelentős átalakuláson mentek keresztül, különösen a digitális platformok és az online tartalomfogyasztás térnyerésének hatására. A kutatás témaválasztását az indokolja, hogy a Z generáció kulturális aktivitását a közbeszédben gyakran a „kultúra iránti érdektelenség” narratívája kíséri, miközben a hazai és nemzetközi ifjúságkutatások (Nagy, 2016; 2020) ennél jóval összetettebb mintázatokat jeleznek. Az előadás elméleti keretét a generációs megközelítések (Tari, 2011; Twenge, 2018; Székely, 2020), valamint a digitális részvételi kultúra fogalma (Székely, 2017) adják, kiegészítve a kulturális fogyasztás és részvétel átalakulását vizsgáló kutatások eredményeivel (Pavluska, 2016; Mohos-Ponyi, 2020; Márkus et al., 2023; 2024). A vizsgálat abból a feltevésből indul ki, hogy a Z generáció kulturális aktivitása nem csökken, hanem részben áttevődik az informális és digitális terekbe, ami új értelmezési kereteket és intézményi stratégiákat tesz szükségessé. A kutatás célja a Z generáció kulturális fogyasztási szokásainak, motivációinak és attitűdjeinek feltárása, különös tekintettel a digitális kultúra szerepére, valamint a hagyományos kulturális intézményektől való távolmaradás okaira. A vizsgálat újszerűsége abban rejlik, hogy lokális szinten, Kazincbarcika térségében élő középiskolás és egyetemista fiatalok körében elemzi a kulturális részvétel formáit, összevetve azokat az országos ifjúságkutatások eredményeivel. A kutatási kérdések arra irányulnak, hogy milyen kulturális formákat fogyasztanak a Z generáció tagjai, milyen platformokat részesítenek előnyben, valamint milyen motivációk és akadályok befolyásolják kulturális döntéseiket. A kutatás kvalitatív módszertanra épül: fókuszcsoporthoz tartozó interjúk segítségével tárja fel a fiatalok kulturális élményszerzésének mintázatait, amelyeket másodlagos adatelemzés egészít ki. Az előzetes eredmények arra utalnak, hogy a fiatalok kulturális jelenléte egyszerre lokális és digitális, és a két tér egymást erősítő módon kapcsolódik össze. Az előadás elméleti és gyakorlati jelentősége abban áll, hogy hozzájárul a Z generáció kulturális részvételének árnyaltabb értelmezéséhez, valamint támpontokat kínál a közművelődési és kulturális intézmények számára olyan, generációérzékeny stratégiák kidolgozásához, amelyek képesek reagálni a fiatalok megváltozott kulturális igényeire.

Kulcsszavak: Z-generáció, kulturális fogyasztás, digitális kultúra, kulturális részvétel, közművelődés, ifjúságkutatás

Nagy Dorina Kata

hallgató, Debreceni Egyetem BTK Művelődéstudományi
és Humán Tanulmányok Tanszék

A kulturális célú civil szervezetek és a közművelődés együttműködései: a KultStat közművelődési adatbázis elemzésének eredményei

Vajon „csak” helyet kapnak a civilek a közművelődési intézményektől vagy akár az intézményi programtervre is van ráhatásuk? Erre a kérdésre is keresi a választ a folyamatban lévő kutatás, melynek egy részét mutatja be a jelen előadás. A kulturális célú civil szervezetek a nonprofit szektor egyik legnagyobb alszektorát alkotják hazánkban, szerepük azonban a közművelődési intézményrendszerben mindmáig kevésbé feltárt. Az előadás elméleti keretét a kulturális nonprofit szektor működését és társadalmi beágyazottságát vizsgáló hazai kutatások adják (Kuti, 1999; Harsányi-Kovács, 2002; Márkus, 2006; 2019; Laki-Sebestény-Bartal, 2023), kiegészítve a közművelődési intézmények és civil szervezetek közötti partnerségek elemzésével foglalkozó tanulmányokkal (Márkus-Megyesi, 2017; Ponyi, 2019; Kiss, 2021). A vizsgálat abból az elméleti feltevésből indul ki, hogy a civil-intézményi együttműködések nem csupán kiegészítő szerepet töltenek be, hanem a közművelődési feladatellátás strukturális elemeivé válhatnak.

A jelen előadás a Kulturális Statisztikai Adatgyűjtő Rendszer (KultStat) közművelődési adatbázis elemzésének eredményeit mutatja be. Az online adatgyűjtő rendszer országos adatokat gyűjt a különböző kulturális területekről, feldolgozza és elérhetővé teszi azokat éves bontásban. Az idősoros elemzés a közművelődési statisztikát vizsgálja, melyet minden közművelődési tevékenységet alapfeladatként végző szervezetnek (köztük a nonprofit szervezeteknek is) jelenteni kell. Az elemzés az országos adatok bemutatását követően két földrajzilag és gazdaságilag eltérő magyarországi vármegye (Jász-Nagykun-Szolnok és Veszprém) adatait veti össze. A kutatás fókuszában a közművelődési statisztikában szereplő nonprofit szervezetek számának, arányának alakulása áll a közművelődési feladatellátáson belül, valamint megvizsgálja az egy évtizedes periódusban a szervezetek működésének és tevékenységének változásait, területi különbségeit.

Az eredmények árnyaltabb képet adhatnak a kulturális célú civil szervezetek intézményrendszeren belüli szerepéről. Az előadás elméleti és gyakorlati jelentősége abban rejlik, hogy empirikus alapot teremt a civil-intézményi együttműködések tudatosabb tervezéséhez, és támpontokat kínál a közművelődési szakpolitika és az intézményi stratégiaalkotás számára.

Kulcsszavak: kultúra, nonprofit szektor, közművelődés, együttműködés

Sándor Zita

óraadó, Debreceni Egyetem BTK Művészeti Központ

Az egyetemisták kultúrafogyasztása: kihívások és válaszok a magaskultúra közvetítésében

Az egyetemisták kultúrafogyasztása az elmúlt néhány évtizedben jelentős átalakuláson ment keresztül. Empirikus vizsgálatok szerint a magaskultúra hagyományos szinterei egyre kevésbé vonzóak a fiatal felnőttek számára, miközben a korosztály érdeklődése mindinkább a popkulturális tartalmak fogyasztása felé fordul. E jelenség hátterében összetett és szerteágazó okok állnak: ide tartozik az értelmiségi léthez kapcsolódó szokásrendszer átalakulása, valamint az egyetemek tömegesedéséből és a felsőoktatás szakemberképzés felé eltolódó hangsúlyából fakadó azon jellegzetesség, hogy a magaskultúra kódrendszerének elsajátítása egyre kevésbé jellemző a hallgatók körében. Előadásomban két, a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának Művészeti Központja által meghirdetett, szabadon választható kurzustípusát mutatom be, melyek elvégzésével a hallgatók tapasztalatot és alapvető jártasságot szereznek a színházi és múzeumi tartalmak értelmezésében. A debreceni Csokonai Nemzeti Színházzal és a Déri Múzeummal együttműködésben megvalósuló kurzusok élménypedagógiai és kooperatív módszerek alkalmazásával segítik elő a kulturális produktumok értő befogadását, azzal a nem titkolt (és ambiciózus) céllal, hogy feltérképezzék, egyszersmind alakítsák az egyetemisták kultúrafogyasztási szokásait.

Kulcsszavak: múzeumpedagógia, színházi befogadás, felsőoktatási együttműködések, hozzáférhetőség

Sipos Anna

PhD hallgató, producer, munkahelyi mentálhigiénés szakember,
Színház- és Filmművészeti Egyetem Doktori Iskola, Summer Films

Mi a mérték az alkotásban?

Stressz, kiégés és mértéktelenség a kortárs filmszakmában

A filmipar a kortárs kulturális termelés szélsőségesen felgyorsított terepe, ahol az alkotástegyreinkább befolyásolja gazdasági hatékonyság, a folyamatos elérhetősége és a fogyaszthatóság. A projektalapú működés, a kiszámíthatatlan, változó munkarend, a szűk határidők és a gyakran 12–16 órás munkanapok nem csupán egyéni túlterheléshez, hanem egy általánosságban stresszes és megterhelő munkakultúra kialakulásához vezetnek. Kutatásom azt vizsgálja, hol húzódik az a határ a magyar filmiparban, hol van az a pont, ahol a kreatív teljesítmény átfordul pszichés kimerültségbe és kiégésbe, és mik lehetnek ennek kivédésének és megelőzésének a módszerei. Kvantitatív és kvalitatív elemeket ötvöző kérdőíves kutatásom eredményei szerint a hosszú munkaidő, a bizonytalan időbeosztás, a kommunikációs zavarok és a késedelmes kifizetések a kulturális gazdaság legjellemzőbb stresszorai. Az előadás emellett érvel, hogy a kiégés nem egyéni kudarc, hanem a fogyasztói társadalmat kiszolgáló filmipar rendszerszintű tünete, és a fenntartható filmes munkakultúra újragondolása kulturális, gazdasági és etikai kérdés is egyben.

Kulcsszavak: fenntarthatóság, wellbeing, filmipar, kultúripar, stressz, stresszfaktor, stresszor, kiégés, projektalapú munkavégzés, fogyasztói társadalom

Domokos Mihály János

doktorandusz, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Anyagiság és rematerializáció a posztdigitális rajzoktatásban – módszertani kísérletek a divat- és designoktatásban

A divat- és designkultúrában az „érték” fogalma gyakran a gyors előállításához, az innovációhoz és a fogyasztás logikájához kötődik, miközben a „mérték” kérdése jellemzően csak a kész produktum szintjén válik láthatóvá. A tervezési folyamat tempója, a döntések módja és a tapasztalati elmélyülés ritkábban kerülnek reflektorfénybe, holott ezek már önmagukban is meghatározzák a létrejövő tárgy jelentését és minőségét. Doktori kutatásom módszertani kísérletei a manuális és digitális rajzi folyamatok összefonódására épülnek (VR-rajzolás, 3D-nyomtatás és -modellezés, rajzrobotok), posztdigitális szemléletben. A digitális technológiát nem a kézi rajz helyettesítőjeként, hanem annak kiterjesztéseként értelmezem, olyan hibrid rajzi helyzeteket hozva létre, ahol a technológiai és a taktilis, szenzomotoros tapasztalat egymást erősítve működik. Ezek a gyakorlatok nem az azonnali produktum létrehozását célozzák, hanem egy lassabb, kísérleti, tapasztalati folyamat megélését. A vizsgált metódusok kulcseleme a rajz episztemikus szerepe: a visszacsatolás, a döntések következményeinek láthatóvá tétele, valamint a tervezési idő tudatos „lelassítása”, amely a valódi elmélyülést és koncentrációt szolgálja. A rajzolás testi, megtestesült tudásformaként jelenik meg, amely szorosan kapcsolódik a mérték fogalmához, és lehetőséget teremt a tervezői döntéshozatal érzékenyebb, reflektáltabb működésére. Az előadás bemutatja, miként válhatnak az anyag- és testközeli rajzi gyakorlatok – digitális eszközökkel, hibrid folyamatok formájában kiegészítve – olyan oktatási metodikává, amely ellenpontot képez az instant vizuális kultúra és a képfogyasztás dominanciájával szemben. A posztdigitális megközelítés ebben az értelemben nem technológiai megoldásként, hanem szemléleti keretként jelenik meg, amely a kortárs design- és divatoktatás útkeresésének egyik lehetséges iránypontja lehet. A rajz így nem pusztán ábrázolási technika, hanem kritikai eszköz: a lassulás, a tapasztalati megismerés és a mérték hordozója.

Kulcsszavak: posztdigitális, posztdigitális rajzoktatás, kiterjesztett rajzolás (extended drawing), megtestesült tudás, anyagiság és rematerializáció, rajz mint episztemikus gyakorlat, tervezői döntéshozatal, lassulás és elmélyülés a tervezésben, hibrid rajzi folyamatok, divat- és designpedagógia

Sipos Eszter

kulturális örökség szakértő, független kutató

Boretika, a borospohár esztétikája a fogyasztás kontextusában

Környezetünk ökológiai terheiért nem kis részben a mezőgazdaság és az élelmiszeripar okolható, amelyben a nem alapvető élelmezési szükségletet kielégítő ágazatok – mint a szőlőtermesztés és a borkészítés – természeti erőforrás-igényükkel okkal ébresztenek morális aggályokat. Ökológiai igényük indokoltságának megkérdőjelezése a borfogyasztást övező kultusz kikezdésének vádjával szinte lehetetlen. Jelen vizsgálódás mégis arra tesz kísérletet, hogy – felmutatva a bor kulturális örökségértékét – a borfogyasztói attitűdben kitapintható átalakulást vázolja a borfogyasztás legkéz(b)enfekvőbb kelléke, a borospohár tárgyi reprezentációjának áttekintése révén. A történeti ikonográfiai példák szemléletesen ábrázolják a szakralitáshoz fűződő viszony átrendeződését. Ez az elmozdulás összevethető korunk jelenségével, amelyben a borospohár használatának etikai-esztétikai keretében előtérbe kerülnek az érzékszervi élményeket középpontba állító fogyasztói elvárások. A korai újkor látványos, gazdagon díszített serlegeihez képest – amelyek nem pusztán gasztronómiai kellékek voltak, hanem a társas érintkezés, a reprezentáció és a rítusok szerves részét képezték – ma a borospohár „architektúráját” elsősorban az érzéki tapasztalat: illat, íz, szín maximalizálásának igénye formálja. A bor köré szerveződő szimbolikus aktusok – az oltáriszentség, az ünnepi lakomák, a lakodalmi szertartások – olyan vizuális és magatartásbeli kódokat hoznak létre, amelyekben a borospohár egyszerre használati tárgy, státuszszimbólum és ikonográfiai motívum. A bormarketingnek köszönhetően a borfogyasztás napjainkban egyre inkább specializált, szakértői praxisként konstruálódik, amelyben a vizuális reprezentáció (márka, forma, dizájn) és az érzékszervi tapasztalat diskurzív keretezése kiemelt szerepet kap. A borhoz kapcsolódó értelmezések és reprezentációs gyakorlatok a fogyasztói attitűdök fontos indikátorai. A borfogyasztás közérthető rítus, a bor pedig státuszszimbólum és kultikus áru; előállításának és forgalmazásának ökológiai terhei azonban nem kizárólag a fogyasztót terhelik.

Kulcsszavak: borospohár, szakralitás, ökológia, fogyasztás

Kiss Ákos

innováció manager, Debreceni Egyetem Innovációs Ökoszisztéma Központ

A mesterséges intelligencia hatása a zeneiparra és a zenehallgatókra

A mesterséges intelligencia direkt és indirekt módon jelen van az életünkben – többek között az általunk hallgatott zenékben és az sokak által látogatott koncerteken, fesztiválokon is. De hol van az AI a zene szövetében, és hogyan befolyásolja a zenei és kulturális életet? Hogyan szül új digitális szubkultúrákat, hogyan segíti egy átlagos hangmérnök szürke hétköznapjait és hogyan alakítja azt, hogy mire kattint rá egy átlagos zenefogyasztó? Egy gondolatébresztő és interaktív előadás keretein belül erre keressük majd a választ együtt a konferencia résztvevőivel.

Kulcsszavak: zene zeneipar fesztivál mesterséges intelligencia

Bodnár Ildikó

főiskolai tanár, Debreceni Egyetem Műszaki Kar, Környezetmérnöki Tanszék

A ruháinkból a szervezetünkbe: mosóvizek mikroműanyag tartalma”

A fast fashion gyors térnyerése jelentősen megnövelte a mikroműanyag rostok (microplastic fiber, MPF) kibocsátását a mosási folyamatok során, ami a kutatások alapján az óceánba kerülő elsődleges mikroműanyagok körülbelül egyharmadát teszi ki. A mosásból származó mikroműanyag rostok éves globális kibocsátását 5,69 millió tonna értékre becsülik. Ennek az összes mennyiségnek a többségét (93,7%) a gépi mosás, a fennmaradó 6,3%-ot pedig a kézi mosás teszi ki. Ezek a részecskék a szennyvízzel együtt a csatornarendszerbe jutnak, és bár a szennyvíztisztító telepek egy részüket képesek kiszűrni, jelentős mennyiségük továbbra is a természetes vizekbe kerül. A fő probléma az, hogy a szennyvízkezelés hatékonysága világszerte jelentősen eltér. A mikroműanyagok felhalmozódása a folyami és tengeri ökoszisztémákban nemcsak az ökológiai egyensúly felborulását okozhatja, hanem jelentős veszélyt is jelent a tengeri élővilágra és az emberi egészségre. A környezetbe jutott mikroműanyagok bekerülhetnek a táplálékláncba és végső soron az emberi szervezetbe is. A környezetbe került hagyományos műanyagok nem bomlanak le, méretük kisebb lesz a kopás, az időjárás viszontagságai és a széttöredezés következtében, illetve a szél, a hullámozás és a műanyag sűrűsége befolyásolja ezen töredékek terjedését. A szintetikus szövet típusától, a mosási körülményektől, illetve a mosószer és az öblítő használatától függően a mikroszálak változatos mennyiségben kerülhetnek ki a környezetünkbe a mosóvizek által, de ezen negatív jelenség a hatékony vízkezelési megoldások alkalmazásával jelentősen csökkenthető. A mosóvizek, mint szürkevizek, kezelése és mikroműanyag tartalmuk eltávolítása változatos módszerekkel oldható meg. Ezek tanulmányozása és elemzése kutatásaink fókuszpontját képezik. Vizsgálatainkban költséghatékony kezelési megoldásként koagulációs-flokkulációs, majd utókezelésként változatos szűrési megoldások hatásfokát teszteltük, melyeket jelen tanulmány összehasonlító elemzés során értékeltünk. Ezek a vízkezelési vizsgálatok is kulcsfontosságú eszközt kínálnak a politikai döntéshozók és a környezetvédelmi ügynökségek számára a beavatkozások célzott megtételéhez, azaz a műanyagszennyezés elleni küzdelem és a műanyag- és műanyagtermék-kibocsátás csökkentése érdekében (pl. globális műanyagkezelési intézkedések kidolgozásában).

Kulcsszavak: szintetikus textíliák, mosóvizek, mikroműanyag

Dr. Tamás Ildikó

tudományos főmunkatárs, ELTE HTK Néprajztudományi Kutatóintézet

Arányok és mértékek a divatipar gazdálkodásában.

Gondolatok a dizájn és a folklór kapcsolatáról.

A 21. században a globalizáció és a divatipar új kontextusba helyezte a hagyományos díszítményeket és a népi formakincset. A divat kulcsszereplővé vált a kulturális örökségek kortárs újraértelmezésében, ugyanakkor a népművészeti motívumok vagy az őshonos közösségekhez köthető formakincs már jóval korábban is megjelent a folklórizmus, a populáris kultúra, a művészet és a design diskurzusaiban. Az utóbbi évtizedekben a divatipar részéről történő felhasználás került leginkább fókuszba, hiszen a nagy divatházak és a fast fashion márkák is rendszeresen merítenek inspirációt a különböző régiók folklórából, amely kapcsán több alkalommal felmerült a kulturális kisajátítás kérdése is. Bizonyos esetekben a szimbólumokat modern kontextusban aktualizáló és népszerűsítő új dizájn a hagyományos motívumok fennmaradásához, megújításához is hozzájárulhat, segítve az adott közösségek rezilienciáját. Az említett negatív és pozitív folyamatok a szellemi tulajdon kérdésén túl rávilágítanak az autenticitás definiálásának nehézségeire, a kontextusból kiragadott ábrázolás létjogosultságának megkérdőjelezésén keresztül pedig a hagyomány modernizálásának paradoxonára is. Ezek olyan témák, amelyeket a társadalom által egyre határozottabban elvárt felelősségteljes és etikus divatpraxis kialakítása érdekében alaposan meg kell fontolni az érintetteknek. Előadásomban hazai és külföldi példák révén vizsgálom, hogy a kortárs, stílusukban eltérő újraértelmezések hol helyezhetők el a kulturális kizsákmányolástól a kulturális megbecsülés kategóriáig terjedő, számos átmenettel és szituatív értelmezési lehetőséggel bíró széles spektrumon. Az előadás Fél Edit és Hofer Tamás művére rímelő címválasztása arra a párhuzamos dialektikára is utal, amit a hagyományok iránymutatása és az új megfontolások szükségszerűsége mindig képviselt.

Kulcsszavak: folklór, divat, dizájn, autenticitás, hagyomány, kulturális kisajátítás, reziliencia

Dr. habil. Lovas Kiss Antal

egyetemi docens, Debreceni Egyetem, GYGYK Társadalomtudományi Tanszék

Kutyatartás és a posztantropocentrikus design.

A multispecies etnográfia anyagi fordulata

Az előadás a kutyatartás anyagi kultúráját a multispecies etnográfia és a posztantropocentrikus gondolkodás összefüggésrendszerében vizsgálja. A kutyákhoz kapcsolódó tárgykészlet – a pórától az okosotthon-interfészekig – nem csupán funkcionális eszközök összessége, hanem olyan anyagi közvetítő, amely aktívan alakítja a fajok közötti szociális és hatalmi viszonyokat. Érvelésem szerint a fogyasztói kultúra kutyákra alkalmazott antropomorf tárgyai (ruhák, kiegészítők) az emberi dominancia megnyilvánulásai, amelyek elnyomják az állat etológiai autonómiáját, az ebeket pedig a gazda identitását kivetítő, passzív fogyasztási felületként kezelik. Ezt a viszonyrendszert a tőkés társadalom fegyelmező elvárásai legitimálják. Ezzel szemben a posztantropocentrikus design az ágencia-megosztás eszköze: olyan spekulatív és létező praxisokat alkalmaz, amelyek fegyelmezés helyett döntési lehetőséget és aktív környezeti párbeszédet kínálnak az állatnak. Előadásomban a kutyatartás kapcsán olyan tervezési megoldásokat mutatok be (például: szaglássalapú várostervezés vagy mentális stimulációt kínáló logikai játékok), amelyek a kutyát autonóm ágensként ismerik el, és lehetőséget biztosítanak a fajok közötti anyagi alapú párbeszédre. Az Animal-Computer Interaction keretében olyan technológiák jönnek létre, amelyeknél a kutya válik az elsődleges felhasználóvá, aki saját igényei szerint befolyásolhatja környezetét. Ebben a kontextusban a design kommunikációs híddá válik, amely támogatja a fajok közötti radikális együttműködést és az anyagi elköteleződést. Az előadás azt vizsgálja, hogy a design elmozdulása a fegyelmezéstől a relációs funkció felé miként írhatja felül a hagyományos ember–kutya hierarchiát a kortárs urbanizált környezetben.

Kulcsszavak: posztantropocentrikus design, multispecies etnográfia, társállat, városi kutyatartás

Dr. Ujhelyi Nelli

független kutató

Longevity a túlfogyasztás kultúrájában

A hosszú és egészséges élet iránti vágy univerzális, mégis a modern társadalmak hosszú ideig a genetikai determinizmus kényelmes narratívájába helyezték az egyéni felelősséget. Az elmúlt évtizedek interdiszciplináris kutatásai – az epigenetikától a társadalomtudományokig – azonban egyre világosabban mutatják: az egészségi állapotot és a várható élettartamot döntően nem öröklött biológiai adottságok, hanem tanult fogyasztási és életmódbeli mintázatok alakítják. Előadásomban a longevity fogalmát vizsgálom, amely a hosszú, egészséges élet elérésének tudományos kutatási keretét adja. Értelmezésemben túllépek a biomedikális vagy elit biohacking-konceptción, és a longevity-t kulturális antropológiai nézőpontból, kulturális jelenségként mutatom be, amely normák, rítusok, hétköznapi döntések és kollektív szokásrendszerek mentén szerveződik. Magyarország európai összehasonlításban kedvezőtlen mutatói – az elhízás, a megelőzhető betegségek és a várható élettartam terén – nem csupán egyéni döntések, hanem strukturálisan és kulturálisan beágyazott fogyasztási minták következményei. Előadásomban a 17 500 fő részvételével zajló, kortárs magyarországi étkezési szokásokat és az ahhoz kapcsolódó fogyasztói attitűdöket vizsgáló kérdőíves kutatásom eredményeit mutatom be és értelmezem. Az előadás amellest érvel, hogy a reklámok, az élelmiszeripar, a hétköznapi étkezési gyakorlatok és a családi szocializáció együttese olyan „láthatatlan infrastruktúrát” alkot, amely alapjaiban formálja társadalmunk egészséges életmódhoz való viszonyát. Ebből következően az életmódot alakító társadalmi, gazdasági és kulturális kontextus tudományos igényű vizsgálata és értelmezése jelenthet kiindulópontot egy egészségtudatosabb társadalmi berendezkedés kialakításához. Az előadás célja, hogy a fogyasztás és az egészség összefüggéseit a kulturális keretfeltételek és a kollektív cselekvés perspektívájából tegye értelmezhetővé.

Kulcsszavak: longevity; táplálkozáskultúra; egészséges életmód;

Esküdt Judit

PhD hallgató, Corvinus University of Budapest Doctoral School
of Sociology and Communication

Beyond Style: Artification as a Structuring Logic of Fashion Communication

Contemporary fashion communication, as value creation increasingly shifts from products toward meaning, symbolism, and experiential engagement. Drawing on Roberta Shapiro's concept of artification as the social and institutional processes through which non-art practices are reclassified and legitimized as art, this paper examines how fashion communication operates through artistic logics. In parallel, the experience economy framework conceptualizes fashion not merely as a system of goods but as a site for the staging of memorable and potentially transformative experiences. The paper argues that fashion communication constitutes a privileged arena in which this intersection becomes visible. As fashion brands increasingly deploy immersive, participatory, and narrative-driven formats - such as exhibitions, performative shows, branded spaces, and digital experiences - artification functions as a structuring logic that organizes modes of communication, criteria of evaluation, and claims to cultural legitimacy. Rather than treating art as an aesthetic supplement, the analysis conceptualizes artification as a framework through which fashion experiences are authorized as meaningful and credible. By situating fashion communication at the crossroads of artification and experiential capitalism, the paper contributes to debates in fashion studies and cultural sociology on cultural valuation, legitimacy, and the production of meaning.

Kulcsszavak: artification, fashion, fashion communication, experience economy, transformation economy

Vető Viktória

PhD hallgató, Debreceni Egyetem Irodalom és Kultúratudományi Doktori Iskola

Recharge not overload- feltöltő atmoszférák a Szigeten

A fesztiválnak nem csak a programok mennyiségéről kell szólnia, nem csak az fontos, hogy mennyi, hanem milyen élményekkel töltődünk fel és mit viszünk magunkkal, amiből a következő fesztiválra „gazdálkodunk”. A szórakoztatóipar, fesztiválipar és az intenzív digitális jelenlét miatt nem impulzusokra kiéhezve érkezünk egy fesztiválra, hanem inger és élménygazdag hétköznapiakból. Ezért meghatározó jellemzője egy fesztiválnak, hogy milyen állapotban hagy minket: szétszed vagy feltölt. A „Mi a mérték?” kérdése a fesztiváltérben az, hogy megteremtődik-e az élmények egészséges egyensúlya és a különböző élményigényű fesztiválozók és a fesztivál együttélésének élhető dinamikája. Az előadás a Sziget Fesztivált úgy mutatja be, mint atmoszférák tudatosan egymás mellé szervezett rendszerét, ahol a recharge élményét nem egyetlen „chill zóna” adja, hanem különböző típusú terek együttese. Röviden bemutatom azokat a helyszíneket, amelyek eltérő módon támogatják a feltöltődést: orientációt és megérkezést adó landmark/meet-up pontok (pl. Cathedral of Freedom), játékos-nosztalgikus terek, amelyek alacsony küszöbű kikapcsolást és közös nyelvet teremtenek, a Paradox helyszín, melynek középpontjában a mozgás, a látvány és az illúzió állnak, ahol a cirkuszi mutatványok és a határokat feszegető táncelőadások találkoznak például a Vándor Vurstli és más élményszerű programok varázsával. Egy új „negyed” a ú.n. North Field, ami egyrészt a Magic Mirror (az értékalapú biztonságot nyújtó közösségi tér) új otthona, és itt található a folyton megújuló művészeti helyszín, az ArtGarden, mely nappali feltöltődésre és felfedezésre invitálja a szigetlakókat. A közös nevetés/stand-up élménye, The Joker helyszín), valamint a csúcshintenzitást fókuszáló zenei terek ellenpontjaként működő átmenetek és „visszarendező” atmoszférák.

Kulcsszavak: recharge, élmény, feltöltődés, fesztivál

Prof. Dr. Mitev Ariel Zoltán

tanszékvezető, Budapesti Corvinus Egyetem Marketing- és Kommunikáció-tudományi Intézet / Marketingmenedzsment Tanszék

Vizuális retorika a reklámokban

A mértéktelen reklámesőben a fogyasztó prüszkölve védőernyőt nyit. A folyamatosan duzzadó reklámmocsárból csak néhány képes elkapni a néző tekintetét, még kevesebb tud valódi bevonódást elérni. A reklámelkerülés mértéke még online hirdetéseknel is óriási, vagy a meggyőzés gyakran éppen a kívánt hatással ellentétes (K. Szabó – Mitev, 2025).

A vizuális retorika utat törhet a reklámzajból oly módon, hogy kinyitja a kreativitás ablakait, és beengedi a meggyőzés szűrt fényeit. A szürrealista művészet (Magritte, Dali, Ernst) gyökerekből táplálkozó vizuális retorika lehetetlen tárgyakat (Escher) talál szokatlanak tűnő helyzetekben. A képjátékok rabul ejthetik gondolatainkat, miközben pillanatokba sűrített mikro-szabadulósobákat játszunk.

Az előadás klasszikus és újabb, gondolatpadadásokat eredményező példákon keresztül mutatja be a vizuális retorika különféle megoldásait, valamint azok hatásmechanizmusait. A reklámképek némán kiáltó kreatív megoldásait közösen füleljük le és patogatott kukoricáttalanítva csámcsogjuk el.

Dr. Tóth Eszter

egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar,
Világgazdasági és Nemzetközi Kapcsolatok Intézet,
Világgazdasági és Nemzetközi Üzleti nem önálló Tanszék

Mi a kultúra értéke? Gazdasági hatások és fenntarthatósági dilemmák

A kultúra szerepe a gazdasági és társadalmi folyamatok alakításában az elmúlt évtizedekben jelentősen átalakult. Míg korábban elsősorban támogatandó, „puha” területként jelent meg a gazdaságpolitikai gondolkodásban, napjainkban egyre inkább olyan erőforrásként értelmezhető, amely mérhető gazdasági hatásokat generál. Az előadás áttekintést ad a kultúra gazdasági jelentőségéről, különös tekintettel a kreatív iparágak növekvő hozzájárulására a gazdasági teljesítményhez, a foglalkoztatáshoz és a területi fejlődéshez. A plénáris előadás amellett érvel, hogy a kreatív ipar nem csupán egy dinamikusan bővülő gazdasági szektor, hanem a tudásalapú gazdaság egyik kulcsterülete, amely az innováció, az immateriális javak és a kulturális tőke összekapcsolásán keresztül hosszú távú értékteremtési folyamatokat indít el. E folyamatok megértése elengedhetetlen ahhoz, hogy a kultúrát a gazdaság egészének működésében is értelmezni tudjuk. Az előadás kitér a kultúra és a fenntartható fejlődés kapcsolatára is. Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljainak jelenlegi keretrendszerében a kultúra elsősorban közvetett, horizontális tényezőként jelenik meg, ugyanakkor a 2030-at követő időszakra vonatkozó nemzetközi tudományos és szakpolitikai diskurzusokban egyre hangsúlyosabban jelenik meg a kultúra önálló dimenzióként való kezelése. E vitákban fogalmazódik meg a kultúra a fenntarthatóság „negyedik pilléréként” való értelmezése, amely a gazdasági reziliencia, a társadalmi kohézió és a hosszú távú fejlődés összefüggéseiben nyer értelmet. Az előadás célja, hogy közgazdasági nézőpontból járuljon hozzá a kultúra értékéről szóló interdiszciplináris párbeszédhez.

Kulcsszavak: kultúra, kreatív ipar, SDG, fenntarthatósági célok, értékteremtés

Sipos Anna

PhD hallgató, producer, munkahelyi mentálhigiénés szakember
**Kevesebb zaj, több értelem; Erőszakmentes kommunikáció
a mindennapi stressz ellen**

A kreatív és művészeti munkakörnyezetekben a stressz gyakran nem a feladatokból, hanem a félrecsúszott kommunikációból születik. Elhallgatott feszültségek, félreértett mondatok, kimondatlan elvárások növelik a mentális terhelést ott, ahol az időnyomás és a teljesítmény eleve a határok feszegetésére készítet. Ha komolyan vesszük a „Mi a (m) érték?” kérdését, a fenntartható művészet nem létezhet mentális egészség nélkül. Ez az egyórás, kiscsoportos (maximum 10 fős) workshop az erőszakmentes kommunikáció (EMK) alapjain keresztül mutat meg egyszerű, mégis hatékony eszközöket a stresszt keltő kommunikációs minták felismerésére és átalakítására. A résztvevők biztonságos térben, konkrét munkahelyi helyzeteken gyakorolják az ítéletmentes megfogalmazást, az érzések és szükségletek felismerését, valamint az asszertív önkifejezést. A workshop célja nem a „tökéletes kommunikáció”, hanem egy használható szemléletváltás: kevesebb feszültség, tisztább együttműködés, emberibb alkotási folyamat.

Dr. Csapóné dr. habil. Riskó Tünde

egyetemi docens, Debreceni Egyetem GTK Világgazdasági
és Nemzetközi Kapcsolatok Intézet

Dél-Korea kultúrájának elemzése Hofstede értékdimenziói mentén magyar szemszögből

A növekvő dél-koreai befektetői jelenlét és az erősödő külkereskedelmi kapcsolatok hazánk és Dél-Korea között alátámasztják a hasznosságát és szükségességét egy kulturális elemzésnek, melynek célja feltárni Dél-Korea kulturális sajátosságait és rámutatni a két ország kultúrája közötti hasonlóságokra és különbségekre. Szekunder források alapján Hofstede hat dimenziós kultúra modellje mentén elemezzük a koreai kultúra sajátosságait neves hazai és külföldi szerzők tanulmányaira támaszkodva. Megállapítható, hogy a legtöbb értékdimenzió mentén (hatalmi távolság, individualizmus – kollektívizmus, férfiasság – nőiesség, jövőorientáció) kisebb-nagyobb különbségek mutathatók ki a dél-koreai és a magyar kultúra között. Hasonló értékek csak a bizonytalanságkerülés, engedékenység-korlátozás értékdimenziók mentén találhatók. Tanulmányok sora mutat rá a nemzetközi üzleti életben bekövetkezett, kulturális különbségekre visszavezethető kudarcokra. A koreai és a magyar kultúra között több különbséget találhatunk, mint hasonlóságot. Maximális szakmai felkészültségünk mellett csak úgy lehetünk sikeresek koreai üzleti partnereinkkel, ha igyekszünk minél jobban megismerni és megérteni kulturális értékrendjüket, viselkedésük, gondolkodásmódjuk hátterét, mozgatórugóit. Alátámaszthatjuk, hogy nagy jelentősége van a kulturális felkészülésnek és az ezen a téren elérhető képzéseknek.

Kulcsszavak: Magyarország, Dél-Korea, kultúra, értékrend, üzlet

Hubert Erzsébet Borbála

elnök, Debreceni és Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesület és

Dr. Csapóné dr. habil. Riskó Tünde

egyetemi docens, Debreceni Egyetem GTK

A népi kézműves kultúra örökségének megőrzése, átörökítése egy civil szervezet tevékenységében”

Kutatásunk célja számba venni, elemezni a Debreceni és Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesület (DHBMNE, továbbiakban az Egyesület) tevékenységét az Egyesület 2020-ban módosított Alapszabályzatában megfogalmazottak alapján a célok és feladatok vonatkozásában. A feladatok megvalósulási módjainak elemzése mellett célunk további lehetőségek keresése, felvázolása a szellemi értékek összegyűjtése, éltetése és átörökítése terén. Tanulmányunk esettanulmány formájában mutatja be, hogy az Egyesület Alapszabályában nevesített célok és feladatok hogyan kerülnek megvalósításra. Mind a célok és feladatok bővebben kibontásra kerülnek és gyakorlati példák segítségével, valamint azok elemzésével kerülnek bemutatásra. Így kutatásunk részét képezik az Egyesület ernyője alatt működő szakkörök, érzékenyítő kurzusok egyetemi hallgatók számára, kézműves bemutatók, országos kezdeményezésekhez való csatlakozás, mint a „Nyitott alkotóházak”, tematikus kiállítások, pályázati alapon működő kiállítások, zsűrizés biztosítása, tudományos és kutatómunka végzése és még számos egyéb tevékenység melyek hátterében a népművészet és ezen belül kiemelten a tárgyalkotó népművészet és a népi kézművesség hagyományainak, szellemi értékeinek és technikai ismereteinek, tapasztalatainak gyűjtése, megőrzése, felelevenítése, továbbéltetése áll.

Kulcsszavak: népi, kézműves, kultúra, érték, örökség

Molnár Anna Erzsébet

mesterszakos hallgató, tanszéki demonstrátor, Debreceni Egyetem
Gazdaságtudományi Kar, Vidékfejlesztési és Funkcionális Gazdálkodási Intézet,
Turizmus- és Vendéglátásmenedzsment nem önálló Tanszék és

Dr. Vargáné Dr. Csobán Katalin

egyetemi adjunktus Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Vidékfejlesztési
és Funkcionális Gazdálkodási Intézet, Turizmus- és Vendéglátásmenedzsment
nem önálló Tanszék

A Déri Múzeum mint élményközpontú kulturális tér: interaktív interpretáció és digitális technológiák

A Déri Múzeum Debrecen legnagyobb múzeuma, amely nemcsak a város, hanem a vármegye és a régió kiemelt turisztikai célpontja is. Kutatásunkban a kiállításokon alkalmazott interaktív interpretációs és digitális technológiákat, illetve ezek látogatói élményre gyakorolt hatását vizsgáljuk a helyszíni megfigyelés módszerével. Az intézmény munkatársaival készített interjúk segítségével továbbá arra keressük a választ, hogy milyen múzeumpedagógiai foglalkozásokat kínálnak az egyes célcsoportok számára, és milyen eszköztárral történik az ismeretek átadása. Ezen belül részletesen vizsgáljuk a „szórakoztatva tanulás” (edutainment) feltételeinek megvalósulását is. A kutatás másik pillérét a látogatószámok statisztikai elemzése adja, amelynek segítségével megkíséreljük feltárni a kereslet változásának trendjeit, és meghatározni az egyes kiállítások látogatottságára ható háttérváltozókat.

Kulcsszavak: múzeumi interpretáció, interaktivitás, digitális eszközök, edutainment, múzeumi élmény

Dr. Dobai Attila Marcellán

egyetemi adjunktus, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
**Rajta vagyunk a szeren: egészséges életmód és trendek a
lelki betegségek kezelésében társadalmi nézőpontból**

A tökéletes élet ma a testek és a lélek harmóniáját jelenti, minden ettől durván eltérő normasértés a társadalom szövetében. A fogyasztás a testépítő szerektől a mindfulnessig a jó(l)lét örök hajszolása, a változó idő/kor közben tükröt mutat, amely arról árulkodik, hogy az egyre nagyobb elvárásoknak egyre kevésbé tud az ember megfelelni. Mit üzen a lélek a betegségeken keresztül? Hogyan óvjuk magunkat a valódi károsodástól? Mit várhatok el magamtól és mit remélhetek másoktól? Az előadásban azt a kérdést járjuk körbe, hogy az egészséges életmód és a hazai egészségmagatartások milyen összefüggésben vannak, és a látható és a reális demográfiai adatok mennyire ellentmondásosak. Kiemelt célom, hogy a lelki betegségek kezelésének modern útjait, illetve az ellátórendszer szükségességét, az egyenlőtlenségeket bemutassam. Kimondottan nem empirikus adatok száraz elemzésére vállalkozom, hanem inkább egy közös utazásra invitálok a kollégákat, hogy ezekről a kérdésekről együtt gondolkodjunk, leginkább egy holisztikus, interdiszciplináris keretben, az ember-környezet tranzakció nézőpontú megközelítést alapul véve. Olyan elméleti keretben gondolkodunk majd a fenti kérdésekről, mint Bourdieu, Lacan, vagy éppen Carl Gustav Jung és Csíkszentmihályi Mihály, illetve a pozitív pszichológia képviselői.

Kulcsszavak: egészségipar, tértermelés, megfelelési kényszer, realitás kontroll, lehetséges én, elvárt én

Barna Máté Attila

tanársegéd, oktatásfejlesztési vezető,

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Professional School

A mesterséges intelligencia szerepe, veszélyei és határai co-creation alapú designfolyamatokban

A mesterséges intelligencia egyre természetesebb módon épül be olyan tervezői folyamatokba, amelyek csapatmunkára és közös gondolkodásra épülnek. Co-creation, co-design helyzetekben az MI gyakran nem önálló szereplőként jelenik meg, hanem háttértámogatásként. Strukturálja az információkat, alternatívákat javasol, összegzéseket készít és ezzel közvetetten alakítja a tervezési döntések irányát. Az előadás egy kvalitatív, gyakorlati kutatás eredményeire épít, amely tervezőkkel és facilitátorokkal készült interjúk, kérdőíves visszajelzések és saját tervezési kísérletek alapján vizsgálja, hogyan jelenik meg az MI a co-creation alapú designfolyamatok különböző fázisaiban. A fókusz azon a feszültségen van, hogy miközben az MI képes gyorsítani az előkészítést és az utófeldolgozást, az élő csapatmunkában csökkentheti a résztvevők bevonódását, a közösen létrehozott eredményekhez való kötődést és a felelősségérzetet, valamint áttételesen befolyásolhatja a tervezői döntéseket. A kutatás célja olyan reflexiós szempontok és gyakorlati irányelvek megfogalmazása, amelyek segítenek abban, hogy co-creation alapú designfolyamatokban az ember maradjon a mérték, és az MI használata a közös gondolkodás minőségét, ne pedig annak helyettesítését szolgálja.

Kulcsszavak: tervezésmódszertan, design folyamatok, mesterséges intelligencia, közös tervezés, participatív tervezés, co-creation, csapatmunka, facilitáció, döntéshozatal

Imre Zoltán

kultúrantropológus, Néprajzi Múzeum

A múzsák harca az érvényesülésért

Előadásom a múzsák kortárs küzdelmét vizsgálja: azt a láthatatlan, mégis minden nap jelenlévő versengést, amelyben a művész inspirációs forrásai egymással ütközve próbálnak érvényesülni a kreatív folyamatban. A klasszikus múzsafogalom ma már nem statikus mitológiai alak, hanem dinamikus, sokszor konfliktusos erőter, amelyben kulturális hagyományok, személyes élmények, társadalmi elvárások és technológiai impulzusok folyamatosan újrendezik a művész belső hierarchiáit. Az előadás arra keresi a választ, hogyan alakul át a művészi ihlet szerkezete egy olyan korban, ahol a figyelemért folytatott harc nemcsak a külvilágban, hanem a művész belső világában is zajlik. A „múzsák harca” metaforája lehetőséget ad arra, hogy a kreatív döntések mögött meghúzódó pszichológiai, kulturális és társadalmi erőket egyszerre lássuk: a hagyomány és újítás feszültségét, a személyes identitás és a kollektív narratívák ütközését, valamint a digitális környezet által generált új inspirációs mintázatokat. A prezentáció bemutatja, hogyan válik a művész egyszerre arénává és rendezővé: hogyan képes a különböző múzsák versengését produktív energiává alakítani, és miként formálódik ebből egy olyan alkotói pozíció, amelyben a konfliktus nem akadály, hanem a kreativitás motorja. A téma különösen releváns a kortárs művészeti oktatásban, ahol a hallgatók saját inspirációs rendszereinek tudatosítása és irányítása kulcsfontosságú a fenntartható alkotói gyakorlat kialakításához.

Kulcsszavak: múzsa, képzőművészet, festészet, szobrászat, Camille Claudel, Pogány Margit, Brüll Adél, Boncza Berta,

Dr. habil Márkus Edina és Dr. Herczegh Judit

egyetemi adjunktusok, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kultúrpolitikai modellek Európában: Franciaország és Ausztria összehasonlítása

Az előadás a Debreceni Egyetem „Kulturális igazgatás és intézményrendszer nemzetközi kitekintésben” című kutatásához kapcsolódik, és a The Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe online adatbázisára építve vizsgálja európai országok kultúrpolitikáját. A kutatás célja a kulturális szabályozás, finanszírozás, valamint az intézmény- és tevékenységrendszer összehasonlító elemzése, különös tekintettel arra, hogy a nemzetközi tapasztalatok miként járulhatnak hozzá a hazai rendszer fejlesztéséhez. Az előadás Franciaország és Ausztria kulturális modelljeit hasonlítja össze. Kiinduló feltevésünk szerint az eltérő történelmi fejlődés, államszervezet és kultúrpolitikai hagyományok különböző intézményi struktúrákat és működési logikákat eredményeznek. Eredményeink alapján Franciaország kulturális intézményrendszere továbbra is erősen centralizált, jelentős állami forrásokra támaszkodó, történetileg megalapozott struktúra, amelyben hangsúlyos a központi irányítás és a kultúra gazdasági szerepének tudatos elismerése, valamint a művészeti nevelés kiemelt támogatása. Ezzel szemben Ausztria decentralizált, tartományi autonómiára épülő modellje a szövetségi és regionális szintek megosztott felelősségére épít. A szövetségi szint elsősorban stratégiai és koordináló szerepet tölt be, miközben a finanszírozásban erőteljesebben jelennek meg a tartományi, önkormányzati és magánforrások. A két ország közötti különbségek jól érzékeltetik a nyugat- és közép-európai kultúrpolitikai modellek eltérő szerkezeti és működési sajátosságait.

Kulcsszavak: kulturális intézményrendszer, kultúrpolitika, Ausztria, Franciaország

Dr. Fenyő Imre

egyetemi docens, Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

Identitás és hatalom a gyermekkultúrában - Gyermekképek és kulturális konstrukciók

Az előadás a gyermekkultúrát olyan összetett kulturális térként vizsgálja, amelyben az identitásformálás és a hatalmi viszonyok szorosan összekapcsolódnak. A gyermekkultúra – ideértve a gyermekirodalmat, a médiatartalmakat, az oktatási diskurzusokat és a mindennapi nevelési gyakorlatokat – nem pusztán a gyerekek számára létrehozott kulturális termékek összessége, hanem olyan jelentésképző rendszer, amely normákat, elvárásokat és identitásmodelleket közvetít. Az előadás központi kérdése, hogy milyen módon konstruálódnak a „gyermekképek” a kortárs gyermekkultúrában (James-Prout, 2015), és ezek miként járulnak hozzá a gyermeki identitás társadalmi és kulturális kereteinek kialakításához. A vizsgálat kritikai kultúratudományi és gyermekkortanulmányi (childhood studies) megközelítésre épít, különös figyelmet fordítva a felnőtt-gyerek viszonyrendszerben működő hatalmi mechanizmusokra. Az előadás emellett érvel, hogy a gyermekkultúra gyakran normatív módon határozza meg a „kívánatos” gyermeki viselkedést, szerepeket és identitásformákat, miközben láthatatlanná tesz alternatív tapasztalatokat és hangokat (Lee, 2001). Ugyanakkor rámutat arra is, hogy a gyermekkultúra nem csupán a kontroll terepe, hanem potenciálisan az ellenállás és az identitás újratárgyalásának színtere is. Az elemzés célja, hogy hozzájáruljon a gyermekkultúra kritikai értelmezéséhez, valamint a gyerekek kulturális szereplőként való újragondolásához, konkrét empirikus tapasztalatok elemzését is bevonva az érvelésbe.

Kulcsszavak: gyermekkultúra, kulturális konstrukciók, gyermekképek

Dr. Bódi Barbara

megbízott kutató, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti
és Módszertani Kutatóintézet

A roma képzőművészet interpretációi és a kortárs trendek kihívásai

Hazánkban a XX. század elejétől az elő/pre-roma képzőművészet kezdett kibontakozni az elszigetelten alkotó művészek egyéni alkotói tevékenysége révén. A roma festészet mozgalommá szerveződését s így a roma képzőművészet fogalmának megszületését egy roma kisebbségi társadalom emancipációs törekvése motiválta az 1970-es évektől, mely érdekérvényesítési folyamat részeként előhívott vizuális értéknyomatként jelentek meg a roma képzőművészek csoportos szerveződésai. A roma nemzetiség megismerését szolgáló roma festők alkotásait a „cigányképeket” állami megrendelések sora motiválta egészen az 1989-1990-es rendszerváltásig, egyfajta a roma népi képi világot bemutató kultúrafogyasztás jelentkezett. A rendszerváltást követően az állami finanszírozás elapadni látszódott, úgy a megrendelői elvárások is alábbhagytak, ami a roma festészet sajátos kifejezési formáit, tartalmi mondanivalóját és lényegi motivációit is befolyásolta. Hasonló hatással bírt a magyar festészetre is a rendszerváltás felszabadító jellege, miszerint eltűnni látszott a külső kontroll az erőteljesen szocialista nemzeti jelleg, mint megrendelői igény vonatkozásában, mely a nyugati festészeti modern kortárs tendenciák beáramlását és népszerűségét, illetve önálló önkifejezési formák bátor megjelenését inspirálta. Amíg az állami megrendelések léteztek a fel-feltűnő magánfelvásárlók mellett, addig hazánkban roma képzőművészeti gyűjtemények sora bontakozott ki, amelyek tárlataikkal felvállalták a roma festészetnek, mint egy addig ismeretlen nép kulturális és művészeti értékeinek a bemutatását. A tanulmány a kultúrafogyasztók, mint megrendelői szempontok befolyásoló hatását mutatja be a roma képzőművészet interpretációs módjaiban, mint kulturális párbeszédet folytató közegek egymásra hatását vizsgálja. Napjaink roma képzőművészetére miképp hatnak a kortárs trendek? Milyen kulturális diskurzus tapasztalható a képzett, állami diplomával rendelkező kortárs roma származású festőművészek és a kortárs trendek között? Egy kisebbségi festőművész kihívásai napjainkban, miképp hat interpretációs módjaira és kreatív értékteremtő alkotói tevékenységére a megrendelői viszonyok és gazdasági kihívások? A tanulmány ezen kérdéskörök mentén vázolja fel a hazai roma képzőművészet differenciált megnyilvánulási módjait és annak folyamatos változásait.

Kulcsszavak: roma képzőművészet, roma kultúra, kultúrafogyasztás, megrendelő, interpretációs mód, differenciált előadásmód, emancipáció, kortárs trendek

Tímár Gigi

PhD hallgató, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola

Design és vállalkozói készségek: integratív megközelítés a társadalmi értékteremtésért

A vállalkozói készségek széles körű fejlesztése a designhoz hasonlóan a tudományos diskurzusban megjelenik értékteremtő és értékkitátó kiváltó gyakorlatként egyaránt. Mindkét terület küzd a szélesebb társadalom számára való értékteremtő mivoltának bizonyításával, annak módjainak kialakításával. Kutatásom a vonatkozó szakirodalom feldolgozásával vizsgálja a vállalkozói kompetencia és a design mint integratív diszciplína kapcsolódásait, különös tekintettel a készségfejlesztés területén elérhető társadalmi értékteremtésre. A vállalkozói kompetencia mint transzverzális kompetenciakészlet elemei (Bacigalupo és mtsai, 2016, Tittel és Terzidis 2020, Lubinszki 2022) nemcsak a jövőben vállalkozni tervezők, hanem a bármilyen módon mások számára értéket teremteni készülőkhöz számára hasznosak. Transzverzális kompetenciaként a vállalkozás előfeltételének tekinthető „új világok feltárásának” képességéhez kapcsolódik, amely a mindennapi élet anomáliáinak meglátására és a világ megértésének és megváltoztatásának alapjaként való felhasználására való képességként írható le. A készségcsoport elemeit vizsgálva könnyedén felismerhető a kreativitás, a másokkal való együttműködés képessége, az erőforrások hatékony hasznosítása és a többi, jelenleg vállalkozóinak nevezett készség fejlesztésének pozitív hatása nemcsak a gazdasági és egyéni siker elérése, hanem a társadalmi jó előmozdítása szempontjából is. Másik oldalról a design „általános oktatásba” való beépülésének feltétele, hogy az éppúgy hozzájáruljon az egyén önmegvalósításához, mint a társadalmi szerepekre való felkészüléshez (Cross 1982). Bár a design esetében a szakirodalom készségek helyett túlnyomó részben mindsetekről beszél, a szintén színes felsorolások és a vállalkozói készségek sora között a szakirodalom feldolgozása alapján egyértelműen azonosíthatók az átfedések. Ennek alapján a design alkalmas lehet egy olyan integratív diszciplína szerepére, amely segíthet a transzverzális vállalkozóikészség-fejlesztés két fontos elakadásának – a gazdaságtudományba való beszorulás, valamint a készségfejlesztés eszköztelenségének – feloldására. A két készségcsoport eredő diszciplínáiból való kimozdítása és interdiszciplináris fejlesztésben való értelmezése hozzájárulhat a design társadalmi felelősségének (Papanek 1971) erősítéséhez és segítheti annak általános oktatásba való bekapcsolódását.

Kulcsszavak: design; készségfejlesztés; transzverzális kompetenciák; társadalmi értékteremtés; interdiszciplináris megközelítés

Sebők Lajos

hallgató, Debreceni Egyetem

Az alumnusok, mint érték és mérték: elméleti megközelítések és kutatási irányok

Az alumni témaköre egyre hangsúlyosabban jelenik meg a felsőoktatási, nevelésszociológiai, szervezetelméleti és tőkeelméleti kutatásokban. A felsőoktatási intézmények alumnusai meghatározó kulcsszereplői Alma Materük hosszú távú társadalmi, gazdasági és kulturális beágyazódásának a hazai és nemzetközi térben egyaránt. Egyfajta kiterjesztett közösségként tekinthetünk az alumni hálózatokra, amelyek hordozzák a hallgatói évek alatt megszerzett élmények, normák, szokások lenyomatait, ezzel befolyásolva a képző intézmény működését és a munkaerő-piacot egyaránt (McDearmon, 2013; Hrubos, 2021). Megjelennek interdiszciplináris megközelítések, amelyekben az alumni hálózatokat egyszerre értelmezik intézményi, társadalmi és kulturális erőforrásként (David & Coenen, 2014; Campbell & Baxter, 2019; Rahuman & Mahadi, 2025). Az alumnusok és alumni hálózatok szerepe tehát túlmutat az általános angolszász modell finanszírozási és reputációs tényezőin, működésükben megjelennek kulturális és társadalmi szempontok, amelyek különböző tőkeformákban egyesülnek. Meghatározzák az intézményi identitás, elköteleződés és a közösségi cselekvés milyenségét is (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Meyer & Allen, 1991; Putnam, 2000). Előadásomban az alumni témaköréhez szorosan kapcsolódó elméleti keretek, mint a Bourdieu – Coleman – Putnam féle tőkeelméletek, a szervezeti kultúra és intézményi elköteleződés elméleteinek alkalmazhatóságára és további kutatási irányok feltérképezésére vállalkozom. Valamint arra, hogy feltárjam ezen közösségek miként értelmezhetők egyszerre értéként és mértékként a felsőoktatási intézmények működésében.

Kulcsszavak: alumni, közösség, felsőoktatás, kultúra, tőkeelmélet

Dr. Egri Petra

tanszékvezető, adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi,
Pedagógiai és Vidékfejlesztési Kar Alkalmazott Művészetek Tanszék,
a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének
állandó tudományos munkatársa

Helypoligámia, kozmopolita identitás és divat: Anna Amélie

A globalizáció a későmodern társadalmak egyik meghatározó strukturális folyamata, amely nemcsak a gazdasági termelést, hanem a kulturális jelentések előállítását és cirkulációját is alapvetően átalakítja. Ulrich Beck Mi a globalizáció című művében emellett érvel, hogy a globalizációt nem lehet kizárólag gazdasági dimenzióként értelmezni, mivel az egy átfogó társadalmi folyamat, amely minden életformát és kulturális jelentésrendszert átalakít. A kultúraként értett divat általában véve, Beck felől olvasva egy olyan implicit szimbolikus közvetítő rendszerként fogható fel, amely képes áthidalni a globális és a lokális közötti feszültségeket. „A globalizáció azt is jelenti, hogy a helyi kultúrák összevonódnak, egymással találkoznak, és ebben a 'clash of localities'-ben tartalmilag új értelmezést igényelnek. Robertson a kulturális globalizáció alapfogalmának a 'glokalizációt' javasolja, amely a globalizáció és a lokalizáció szavak kombinációjából jön létre.” - írja Beck. Ebből az is következik, hogy a „globális kultúrát” nem értelmezhetjük statikusan, hanem kizárólag kontingens és dialektikus folyamatként, a glokalizáció mintájára, amelyben így az ellentmondásos elemeket együttesen kell kezelni. Mindezek tükrében az előadás célja annak vizsgálata, hogy miképpen értelmezhető a Budapesten és Míkonoszon is jelen lévő Anna Amélie divatmárka működése és identitása Ulrich Beck globalizációelméletének olyan fogalmi keretei között, mint a lokális és globális viszonya, valamint a helypoligámia és a kozmopolita szemlélet. Ulrich Beck kultúrszociológiai elméleti kerete lehetővé teszi annak megértését is, hogy az Anna Amélie nem csupán divatmárka, hanem egy olyan, kifejezetten a dizájn területén tevékenykedő kreatív iparági szereplő is egyben, amely reflexív módon mozog a globális és a lokális erőterek között. Amely kiváló példája annak, hogy a helyi és a globális dimenziók nem oppozíciók, hanem kölcsönösen feltételezik egymást. Beck helypoligámia fogalma felől válik értelmezhetővé az Anna Amélie transznacionális vásárlóközönségének tanulmányozása is.

Dr. Fodor Péter

docens, Debreceni Egyetem BTK Magyar- és Kultúratudományi Intézet

Női karriertörténetek a kortárs populáris zenei színtereken

Az előadásomat mozgató fő kérdés így hangzik: milyen prognózisok születtek a globális koronavírus-járvány idején a zeneipar közeli jövőjére nézve, ezek közül melyeket igazolták és melyeket cáfolták az elmúlt három-négy év trendnek látszó történései? Az így megfogalmazott kutatási irány persze túl széles ahhoz, hogy azt érdemben be lehessen járni egy konferencia-előadás keretében, ezért leginkább az élő föllépések reneszánszáról és az azokat tematizáló-disztributáló-alakító médiaszövegekről igyekszem majd megemlékezni. Annak érdekében, hogy ne tévedjek el nagyon az így megnyíló kulturális térben, vezérlő csillagokat választok magamnak: olyan női zenészeket, akiknek a pályája a poszt-pandemikus időszakban korábban nem látott magasságokba emelkedett. Arra vagyok kíváncsi, az ő sikertörténeteik alakulásában mennyiben játszott szerepet az, hogy hatékonyan tudtak reagálni a gyorsan változó közönségigényekre és mediális „környezetváltozásokra”. Mit árul el napjaink kulturális légköréről, fogyasztási szokásairól a The Eras Tour (Taylor Swift) monumentalitása, a Disney-színésznőből a színpadot Robert Smith-szel megosztó pop-punk díva (Olivia Rodrigo) imázsa, a női énekessel (Emily Armstrong) visszatérő Linkin Park sikerszériája vagy épp a legendás kanadai progresszív rockzenekar, a Rush friss bejelentése, melyből kiderült, hogy 2026-ban a német Anika Nilles-szel indulnak turnéra?

